

**UN
BRACONIER POLITIC:
OCTAVIAN GOGA**

**DE:
ZAHARIA BOILA**

Blaj, Februarie 1924

Prețul 8 Lei

**UN
BRACONIER POLITIC:
OCTAVIAN GOGA**

**DE:
ZAHARIA BOILA**

**Dicioșanmărtin
Tipografia Cartea Românească din valea Târnavel S. A.
2952-24.**

CUVANT ÎNAINTE

Socotind ca o imperioasă datorie tratarea mai pe larg a gestiunii politice a dlui Octavian Goga o fac din îndoit motiv. Deoparte fiindcă personalitatea dlui Goga în politica românească nu e atât de neimportantă, ca să-o trecem cu vederea, ca și când ar fi vorba de o cantitate neglijabilă, de altă parte cu cât vom discuta mai amănunțit și preciz atitudinea și activitatea dlui Octavian Goga sub raport politic, vom contribui cu atât mai mult la limpezirea situației politice de astăzi.

Nu voi scormoni firește viața particulară a dlui Goga, pentru că nu vreau să cad în greșeala secretarilor dela „Țara noastră“, cari în lipsă de alte argumente se indeletnicesc cu descrierea genealogiei frunțașilor naționaliști și prin plasarea unor calomnii fantastice încearcă să producă dovezi favorabile pentru politica lor echilibristică.

Tot ceace voi spune se referă la omul politic, la atitudinea și activitatea publică a dlui Goga.

AUTORUL.

CAPITALIZAREA TALENTULUI DE POET

Rar s'a auzit despre vre-un scriitor sau poet să-și speculeze talentul său și operele sale poetice, creiând din ele un piedestal de înălțare profană. Dl Goga ca poet și ca ziarist este incontestabil unul dintre cele mai alese talente câte au răsarit din sânul neamului românesc. Dacă dl Goga rămânea în literatură sau dacă dl Goga punea talentul său în serviciul scopurilor nobile, culturale ale neamului, fără să se amestece în vârtejul politicii militante și dacă odată s'a amestecat, fără să joace acolo rolul de intrigant, farseur, trădător și demagog, Dsa era desigur una dintre cele mai respectate figuri din viața noastră publică. Dar dl Goga a făcut altceva și a lucrat altfel.

Mai întâi Dsa a capitalizat situația sa de poet adorat în societatea românească pretinzând situații politice și sociale, pe cari nu le obținea în urma priceperii și activității sale specifice, dar pe cari a trebuit să le obțină în urma simpatiei și recunoștinței de care se bucura în societatea noastră ardeleană, ca poet.

Eminescu, care a fost un talent politic incontestabil mai puternic și mai pronunțat decât cum a fost și este dl Goga, n'a pretins și n'a ambiționat să joace un rol politic de intrigant. Desigur, că dacă voia să-și creeze o situație asemănătoare celei, pe care o deține astăzi dl Goga, ar fi putut-o avea. Dar nici odată Eminescu nu putea să joace rolul de mercenar politic, pentru că nici el, nici un alt poet de pe lume n'ar fi ținut-o de demn să se preteze la asemenea machinațiuni profane. Rousseau, Voltaire, Byron, Puskin, Petöfi, Victor Hugo și alții, scriitori, cari au făcut politică militantă și cari au jucat un rol important în viața politică a neamului lor au avut altă menire și altă atitudine mult mai prodigioasă și demnă. Au fost îndrumători și desrobitori, chiar șefi de revoluție, dar n'au făcut pe di-

plomatul neguțător. Este oarecum potrivnică firei și chemării unui poet să facă pe politicianul trăgător de sfoară de după culise. Nici unul din cei citați de mine și nici alți scriitori nu s'au dedat la astfel de roluri, dacă nu înjosoare, în tot cazul odioase.

Dl Goga n'a înțeles acest secret al oamenilor mari și nu pricepe cum nu i-să dă acel respect politicianului de care se bucură poetul și se supără dacă vre-un ziarist poznaș îl numește „fost poet“. Dl Goga nu este cum zice dl Radu Dragnea „Eliberatorul intelectualului rob“, ci este pur și simplu un cămătar al talentului, al intelectului și prin atitudinea, prin acțiunea și prin rolul dsale a contribuit mai mult chiar ca aceia care din voie sau nevoie s'au lăsat exploatați, la demoralizarea și prostituirea intelectului și a talentului. Dacă dl Goga se punea dela început fără șovăire, fără gânduri ascunse, fără precupeție în slujba unui mare ideal, chiar a ideii naționale de a cărui muschetar se pretează astăzi și nu-și punea talentul și intelectul său în slujba intrigilor oculte ale parveniților și reacționarilor, ale paraziților și fanarioților pentru a răsturna miniștri și a cocoța alții, pentru a exploata curente demagogice, pentru a licita în contul pretenziunilor naționale, deci scurt și limpede dacă dl Goga nu făcea pe agentul salariat, pe mercenarul în politică, figura lui apărea într'adevăr îmbrăcată în aureola unui desrobitor și indrumător.

Coborându se din Olimp, unde trebuia să rămână, tocmai ca să nu fie robul industriei politice, dl Goga a putut stoarce și va putea încă câștiga aplauzele mulțimii, dar nu aceasta este gloria, la care râvnesc adevărații bărbați de stat și apostoli ai neamului.

ARDELENI ȘI DL GOGA

La alegerile generale din anul 1922 dl Octavian Goga n'a putut fi ales nici într'uu singur cerc în Ardeal, ba a căzut chiar în „patria sa mai mică“ la Reșinari, de unde e originar, obținând mai puține voturi chiar decât candidatul liberal. Și nu se poate spune că guvernul care a știut să scoată prin cunoscutele

sale fărădelegi învingător din urne pe un aderent obscur al gogismului la Alba Iulia, nu i-ar fi acordat răsfățatului său opozant alegeri libere. Aceasta atitudine ostilă a Ardealului față de dl Goga și măscăricii lui politici este de o obârșie proaspătă. Ea se datorește unei convingeri generale a opiniei publice conștiente, care și-a rostit sentința definitivă asupra dlui Goga. Asupra politicianului Goga.

Totuși au fost vremuri când dl Goga se bucura de largi simpatii și de încredere aproape unanimă. Abea a trecut de treizeci de ani dl Goga este numit secretar general al „Astrei“, membru în direcțiune la „Albina“, este ales în comitetul național și membru al Academiei. Tot ce putea obține un Ardelean după o lungă și rodnică activitate publică dl Goga a obținut îndată la începutul carierei sale. Mai târziu la memorabila adunare dela Alba-Iulia dl Goga este ales în primul guvern ardelean chiar în absența lui. Odată chemat fiind Partidul Național la putere primul care e numit ministru este dl Goga. Va să zică onoruri și situație morală strălucită, tot ce poate da un popor subjugat de străini i-sa dat dlui Goga, i-sa dat poetului, alesului naturii. Ce este asta dacă nu o manifestare pentru intelectualul desrobot și o dovadă vie că, societatea ardeleană a înțeles și a răsplătit dela început talentul unui scriitor dela care aștepta o apărare dărză a drepturilor sale. Nici Coșbuc, nici Eminescu, nici Alexandri, nici Vlăbuță, nici Caragiale, nici Iorga nici un alt poet și scriitor din Vechiul Regat nu a fost răsplătit în acest mod și nu i-sa dat importanța care li-se cuvenea după talentul și munca lor. N'a trebuit dl Goga să lupte pentru emanciparea intelectualilor și a scriitorilor. Răsplata și recunoașterea națiunii s'a prezentat îndată, a izbucnit spontan, cum era firesc. Alții, antemergătorii și îndrumătorii luptei pentru desrobirea națională în Ardeal, un Inocențiu, Micu, Șincai, Maior, Bărnuțiu, Barițiu etc., etc. s'au îngrijit ca în Ardeal să nu fie robi scriitorii și poeții și datorită activității lor dl Goga a putut fără nici o greutate în mod firesc să-și ocupe locul ce i-se cuvenea. Că apoi cum a știut dl Goga să-și păstreze demnitatea și autoritatea postului său în fața opiniei publice este iarăși o altă chestiune.

DOMNUL GOGA APARE PE SCENĂ

În aceasta ordine de idei veți înțelege chiar dela început care au fost motivele și interesele ce au alimentat motorul sufletesc al dlui Goga în scurta și aventurioasă sa carieră politică.

Spirit negativ, mentalitate mediocră de politician, fire distructivă, șiret, invidios și ambițios peste orice măsură dl Goga nu s'a desmințit din ziua intrării pe scena politică și până astăzi nici odată.

Oamenii politici socotesc ca primul lor debut să fie legat de un eveniment important, de o creație, de o mișcare națională generală. Ei bine, dl Goga a ținut să debuteze pentru prima oară prin o critică răuvoitoare discreditantă și subminătoare a partidului național în era celui mai turbat șovinism unguresc și în preajma marilor evenimente internaționale. Într'un timp când solidaritatea neamului românesc din Ungaria trebuia mai tare păstrată, disciplina cu mai mult zel cultivată energia noastră mai intensificată în slujba ideii naționale dl Goga a inițiat și a condus așa zisa mișcare de primenire tribunistă. Sub masca idealistă a purificatorului necruțător, folosindu-se de nemulțumirile firești, cari există întotdeauna la oricare masă organizată și angajată în luptă îndelungată și disperată, dl Goga a cerut „la vedere” reforme și primeniri utile, în realitate însă imposibile de executat pentru a putea veni să arete că „actuala conducere a partidului național” nu este capabilă, că trebuie înlăturată și primenită. Primejdia acestei acțiuni de subminare era cu atât mai mare, cu cât bărbați valoroși și chiar publiciști eminenti s'au alăturat la aceasta mișcare, așa cum fac astăzi mulți naivi care nu-l cunosc pe dl Goga. Nu voim să intrăm în tratarea amănunțită a procesului tribunist care s'a desbătut la timpul său, dar accentuăm că intrucât acțiunea dlui Goga succedea, în cel mai bun eaz României din Ardeal să desbinau în două sau în mai multe partide. Dumnezeu ne-a ferit de așa un dezastru. Ne-a ferit de protecția politicianilor maghiari de care s'a apropiat dl Goga în rolul precizat mai sus a diplomatului neguțător, pentru a trafica pe spinarea revendicărilor și a idealului nostru național.

Evenimentele cari au urmat după imediata tranșare a acțiunii tribuniste și situația din prezent l'au desavuat pe dl Goga complet. „Tribuna“ a trebuit să-și sisteze apariția, iar tribuniștii cei mai distinși și reprezentativi, oamenii de bună credință, cari n'au știut să-i descopere potecile secrete pe cari dorea să înainteze castelanul dela Ciucia, l'au părăsit și astăzi se găsesc în tabăra partidului național.

Dl Goga a plecat în străinătate pentru studii politice și literare. Că ce studii o fi făcut și pe unde a umblat nu știm. Că o fi complectat studiile sale întrerupte la universitate sau că a cetit în sfârșit „Faustul“ pe care după propria sa mărturisire nu l'a fost cetit la plecare, asta nu o știm, dar nici nu o cercetăm. Rezultatul acestor ani de studii l'am, gustat în opera dramatică „Domnul Notar“ care ca operă literară este de o valoare mediocră și n'a avut decât succese politice. Alt bărbat politic părăsind câmpul de luptă a Țării sale caută cel puțin legături în străinătate sau servește într'un alt chip neamul său (prin propagandă, conferențe etc.) Dsa s'a mărginit să-l viziteze pe dl Scotus Viator cu care de altfel era cunoscut din Ardeal.

Dacă i-ar fi venit cuiva în minte să cerceteze că ce activitate strict politică a dezvoltat dl Goga în Ardeal pe timpul Ungurilor rămânea stupefiat de rezultat. Putem număra pe degete adunările politice și conziliile județene unde a vorbit. Dl Goga s'a plâns mereu de lipsa de organizare a partidului național. Ei bine, nu putem număra nici trei sate care le-a organizat dl Goga politicește. Este adevărat, că dl Goga a încercat să se angajeze la conducerea organului „Lupta“, dar plănuiind un atac violent, însă fără rost și nejustificat împotriva dlui Nicolae Iorga, pe atunci deja simpatizat în Ardeal, comitetul național a trebuit să renunță la serviciile „enfant“-ului teribil, pentrucă nu putea aproba nici un amestec în politica internă a României și nu putea pune la dispoziția dlui Goga ziarul „Lupta“ pentru aranjarea unor răfuielei personale.

Tot dsa s'a plâns că atitudinea Comitetului național nu este indeajuns de intrasigentă. Să ne spună dl Goga pe timpul Ungurilor când a vorbit studenților despre ideia națională, unde a organizat mișcări de stradă, ce comploturi a făcut împotriva guvernului și statului maghiar? Ce ușor este să faci astăzi

comploturi și manifestări de stradă sub patronajul baionetelor când știi dinainte că, administrația sau guvernul n'o să te tragă la răspundere. Intreb: gestul dlui Goga este eroismul pe care-l cântă poezii sau o simplă manoperă a tirăniei, împotriva cărora s'au revoltat sclavii îndotdeauna de două mii de ani încoace?

DL GOGA ȘI RĂSBOIUL

Dl Goga a trecut în vechiul regat înainte de războiu și aproape pe tot timpul războiului a rămas în vechiul regat așteptând „împlinirea visului nostru secular“. Mai putem adăuga că s'a alăturat acțiunii intervenționiste inaugurată de marii dispăruți Filipescu și Tache Ionescu. Ei bine, pasul acesta nu putea fi socotit de un merit special pentru un poet de origine ardelean, asta era doar datoria tuturor oamenilor de bine. Apoi a aștepta „împlinirea visului secular“ lângă o halbă de bere la Caffè Imperial sau în foyeurul hotelului Regal putea fi firește o foarte amuzantă petrecere, dar nu e suficientă pentru un fruntaș al poporului. De bunăsimă că mai puțin plăcută a fost situația dlor Braniște și a părintelui Manu (pe care nu e număr să nu-l terfelească „Țara noastră“ în noroi), cari în timpul până când dl Goga lucra din răspuțeri să consume aperitivele dela Capșa, sgriburau de frig în temnița Seghedinului, a dlui Zaharie Muntean și Popescu și alții, cari așteptau călăul să-i spânzure, a miilor de preoți, învățatori, țărani, cari erau țarați la internare, a sutelor de mii de ostași, cari cu Maniu în frunte erau constrânși să prindă arma pentru un scop străin și erau aruncați pradă morții și a mizeriei fără seamă pentru ani de-a rândul în tranșeele Volhiniei, Tirolului și a Galiției, a dlui Ștefan Pop care trebuia să țină piept „tigrilor“ și a dlui Vaida care cerea în plina cameră Ungară separarea Transilvaniei de corpul „Coroanei maghiare“. Ce făcea în acest timp dl Goga? Nu-i voi cere socoteala deabunăseama pentru că n'a prins arma și n'a trecut Carpații cu prima patrulă.

Știu prea bine că asta este datoria noastră a celor mulți și proști, bărbații de stat de talia dlui Goga, cari au cântat până au răgușit „Ardealul ne chiamă“ și că „Vrem să fim în-

gropați cu fața spre Ardeal“ trebuiau să trăiască spre binele Țării, să scrie articole împotriva dlui Cantacuzino, să-i declare de trădători pe dnii Maniu și Vaida, să-l împace pe dl Argetoianu cu dl Averescu, să consume papricaș cu Ungurii și să țină conferențe pentru studenți. Prin urmare repet că nu vreau să-i fac imputare pentru serviciul miitar prestat la partea sedentară sau la mare Cartier General. Dar întreb ce a făcut dl Goga îndărătul liniei de foc? Organizat-a Crucea Roșie, fost-a oare în Siberia să organizeze voluntarii, fost-a în străinătate să facă propagandă în favorul nostru pe lângă Antanta? A vizitat cu dl Soricu soldații de-arândul tranșeelor să-i îmbărbăteze, sau fost-a cu dl Voicu Nițescu în Siberia să organizeze voluntarii s’au jertfit-a ca dl Pavel Brătăsanu pentru propagandă? Făcut-a la fel cu dl Lascu, care se zice că a adus servicii uriașe cauzei noastre la Marele Cartier General? S’a dus cu dnii Stoica și Moța să facă propagandă în America? Poate s’a dus în Basarabia să organizeze ace a provincie cu dnii Ghibu, Schiopu, Bornemisa și alții? Elaborat-a pentru guvernul central sau pentru Comandamentul Suprem un plan de organizare al Ardealului? Peste tot tras-a Marele Cartier General ceva folos practic în urma activității dlui Goga? Se zice că dl Goga a stat mult timp la Nizza tocmai în ajunul tractărilor de pace. Nu știm ce va fi făcut acolo, cert este, că nici dl Brătianu, nici dl Vaida, nimeni nu vorbește de „serviciile mari și neprețuite“ ale dlui Goga, în schimb delegația română a găsit o situație îndeajuns de dificilă pentru noi.

Dar atunci cum rămânem cu activitatea din cursul războiului a dlui Goga? Un fruntaș al neamului cum se pretinde că este, nu poate sta la terasă cu „Universul“ în mână discutând „evenimentele importante“ în rând cu ceilalți muritori. El trebuie să fie într’un șir cu cei mari, cari cârmuiesc „fac și desfac“, organizează poporul pentru opera cea mai grandioasă din istoria neamului. Dl Goga a proslăvit pe dl Maniu într’un articol apărut în anul 1915 în „Universul“ intitulat „Pleacă și Maniu“, acum după 5 ani dela Unire, îl declară de trădător fără nici un motiv serios, numai și numai fiindcă așa pretind interesele Partidului Averescan, mai bine zis interesele sale personale de ambițios insaturabil.

DL GOGA ȘI CONSILIUL DIRIGENT

Poate vor fi astăzi naivi care nu vor crede una cu capul că dl Goga, care este cel mai îndârjit adversar al Consiliului Dirigent, a fost membru în acel Consiliu aproape până la dizolvarea lui. Nici la organizarea, nici la îndeplinirea actului de Unire dela Alba-Iulia dl Goga n'a participat. Putea foarte ușor să se grăbească în Ardeal îndată după izbucnirea revoluției, pentruca să ia și el, marele cântăreț național, parte activă la grandioasa mișcare de desrobire națională. Nu căutăm motivele cari au determinat pe dl Goga să stea la Nizza în acest timp critic, cheltuind paralele „împrumutate“ dela Aristid Blank. Dsa va trebui să dea însă seamă istoriei pentru faptul că a lipsit de pe câmpul de luptă tocmai atunci când s'a ridicat întreg Ardealul pentru ca să proclame ruperea sa de către Ungaria și unirea politică cu toate ținuturile românești. Acum după cinci ani, cu toate că nimeni nu îndrăznește nici liberalii, nici foștii aderenți ai neutralității, să micșoreze importanța actului dela Alba-Iulia, dl Goga în deplină consonanță cu diplomația dela Budapesta încearcă să dovedească, că actul unirii nu este o manifestație a neamului românesc din Ardeal, ci o simplă „ticluială a câtorva ambițioși dintr'o „cameră obscură de hotel“ Actul unirii, hotărârile dela Alba-Iulia cari au format, după cum era natural, argumentul principal în mâinile dlui Brătianu la conferența păcii, pentru dl Goga, n'au altă importanță decât un simplu act particular, care în definitiv constituie o *plastografie* pentrucă, — vorba dlui Goga — „nu acopere voința poporului întreg“. Apoi dacă aceasta opinie poate încânta pe contele Bethlen, pe Ugron și consoții cu cari dl Goga a încheiat de curând un pact secret, căci sunt identice cu părerile lor, pe noi, pe oricare român cinstit și conștient nu poate decât să-l revoalte și să-l umple de scârbă față de acest aventurier abil al politicei românești. Aceasta părere separată a dlui Goga asupra adunării dela Alba-Iulia nu l-a împiedecat cătuși de puțin să primească rolul de membru în Consiliul Dirigent conferit dlui Goga tocmai prin aceia adunare persiflată.

Reîntors dela Paris dl Goga a venit cam târziu și plictisit să-și ocupe postul de șef de rezort al Consiliului Dirigent.

În această calitate vă întreb ce a făcut dl Goga pentru binele Patriei, a Ardealului și a Administrației? Răspunsul este scurt și lapidar: A intrigat. Și n'a intrigat împotriva ungarilor, a bolșevicilor sau a bulgarilor, nici împotriva celorlalte partide, ci simplu și pur împotriva partidului și a guvernului din care făcea parte. O astfel de ocupație este confortabilă și plăcută poate pentru o femeie înbrățnită în răutate și flecării, dar nici decum nu este demnă pentru un poet sau bărbat de stat cum se pretinde dl Goga că este.

Datoria lui ca membru al Consiliului Dirigent ar fi fost alta și anume să lucreze pentru organizarea și pentru romanizarea Ardealului, pentru combaterea curentelor extremiste și pentru propagarea ideii naționale. Ce a făcut dl Goga ca șeful rezortului de propagandă? Scris-a vre-o broșură sau măcar un articol? Har Domnului talentul nu-i lipsea. Dar atunci ce motive l'au îndemnat să păstreze o tăcere? Organizat-a măcar o singură adunare și rostit-a măcar o singură vorbire?

În schimb a ponegрит pe sub ascuns colegii din Consiliul Dirigent, a întreținut o atmosferă ostilă acestui Consiliu prin cafenele și bodege, a strâns cu încetul și pe sub ascuns o armată de intriganți și conspiranți împotriva Consiliului Dirigent. N'a produs însă nici când vre-o dovadă serioasă împotriva vreunui membru al Consiliului. A învinuit Consiliul Dirigent de necinste, a rămas însă membru al acestuia. Nu a avut îndrăzneala să pășească în public cu acestea acuzări perfide decât mai târziu când făcea deja parte din guvernul Averescu. Cum se impacă aceasta atitudine ehivocă cu morala, numai bunul Dumnezeu știe, la nici un caz însă un astfel de om nu poate fi îndrumător al tinerimii.

Dar pentru ca să înțelegem pe deplin rolul și machinațiunile dlui Goga suntem nevoiți a vorbi de curentul ostil împotriva Consiliului Dirigent.

Consiliul Dirigent a luat în primire puterea publică asupra Ardealului într'un moment, când aci a fost în descompunere întreg aparatul administrativ, autoritatea Statului a fost complet sdruncinată, putere armată nu a existat, visteria Statului a fost goală, căile de comunicație au fost într'o stare deplorabilă, depozitele de alimente au fost jefuite și peste toate acestea nu

încetaseră ravagiile mișcării revoluționare, apoi pacea n'a fost încheiată, ba ne găseam în războiu cu Ungaria. A lua în mână frânele guvernării între astfel de împrejurări este de fapt un act de eroism fără păreche în istoria neamului nostru. Când se analizează deci guvernarea Consiliului Dirigent, nu se poate trece peste judecarea acestor împrejurări.

Guvernare absolut bună nu există. Există o guvernare rea sau mai puțin rea, bună sau mai puțin bună. Nu vom susține de sigur că guvernarea Consiliului Dirigent a fost perfectă și lipsită de greșeli. Vorbind de guvernare voi face o analiză comparativă. Așa punând teza pot să afirm, fără exagerare, că guvernarea Partidului Național este dacă nu cea mai bună, cel puțin între cele mai bune a partidelor, cari au guvernat vreodată.

Am văzut cum toate calomniile plasate în contra Consiliului Dirigent s'au spulberat rând pe rând și cum s'au înecat în ridicolul stărnit în urma guvernării ilegale, necinstite și parazitare a liberalilor și Averescanilor. Dacă ne vom ocupa totuși mai în jos de aceste acuze, o facem că nu vrem să prezentăm impresia, că partidul național își scuză guvernarea sa prin nefastele guvernări cari au urmat.

Înainte de a vorbi însă de acestea acuzări să fixăm dar pe scurt care este opera Consiliului Dirigent. În abea un an și două luni acest guvern revoluționar al partidului național a organizat întreg aparatul administrativ punându-l în funcție, a restabilit complet autoritatea Statului, a încasat dări și impozite, realizând mari venituri pentru Stat, a pus în funcție căile ferate și poșta, a restabilit ordinea, siguranța de drept și privată a organizat armata ardeleană, a executat o mobilizare generală, a inițiat războiul cu Ungaria, a alimentat întreaga armată operativă și asta într'o situație mizeră luptând cu mii de greutateți. A determinat guvernele antantei și în special exponenții lor, pe generalii Berthelot și Franchet d'Espèray la abandonarea graniței fixate prin armistițiul dela Belgrad așezând astfel bazele solide pentru tratativele păcii în chestia națională. A pacificat ungurii din Ardeal fără ca să fi fost nevoit a vărsa sânge nici măcar într'un singur caz, lucru ce nu s'a putut întâmpla nicăiri în statele unde au izbucnit mișcări revoluționare. A aplanat nemulțumirile greve, deslegând în mod norocos problemele munci-

toarești dela ordinea zilei. A înființat sute de școli românești organizând în urmă Universitatea din Cluj, precum și Teatrul și Opera românească, institute cari constituie o fală pentru românismul întreg. Noi cari am fost martorii acestei activități laborioase, o putem aprecia cu atât mai mult, că vedem azi cum epigonii mâncați de invidie și întunecați de prostie dărâmă rând pe rând marea operă a Consiliului Dirigent.

Consiliul Dirigent a avut mulți dușmani. Dușmanii aceștia au răsărit nu în mod spontan ci grație unei acțiuni premeditate și bine organizate, care avea de scop compromiterea guvernării Ardelene. În primul rând liberalii aveau interesul să compromită aceasta guvernare. Menită să le facă mai târziu o concurență temută. Și nu s-au inselat. Dar aceasta a fost interesul tuturor acelor politicieni de duzină, cari fie din invidie, fie din interese meschine personale, fie din alte motive neimportante, nu se puteau împăca cu o guvernare solidă și serioasă. Mijloacele folosite de acești dușmani nevrednici au fost tot atât de detestabile cum erau și nizuințele lor. Intriga, calomnia și trădarea, iată prin ce și-au ajuns scopul pentru a reveni pe urmă și prin guvernarea lor să desmintă singur toate acuzele ridicate împotriva guvernării partidului național. Membrii Consiliului Dirigent și-au dat încă dela început seamă, că oricare ar fi rezultatul muncii lor, ori câtă trudă vor depune la diferite departamente, oricâte jertfă vor aduce, ori câtă grijă vor purta în munca gigantică a reorganizării și refacerii noului Ardeal, meritele lor nu vor fi recunoscute, personal ei se vor prăbuși sub greutatea răspunderii. Dar la o așa campanie infamă de distrugere la o ingratitude atât de grosolană, la atacuri atât de violente și josnice nimeni nu se aștepta.

Și dacă aceasta campanie de subminare și distrugere a dat roade, vina nu este a opiniei publice, ci a împrejurărilor anormale prin care a trecut și trece și azi viața publică românească.

Dl Goga a știut întotdeauna să exploateze curente populare pentru a-i aservi intereselor sale proprii. Astfel și cu resentimentul opiniei masselor împotriva Consiliului Dirigent Dl Goga a apărut pe scenă, ca un Zeu al răsbunării devenind pe urmă un tovarăș al șoarecilor, cari rod cașcavalul. D-sa a vroit

să se folosească de acest curent pentru a scăpa de concurenții săi dela partidul național. Crezându-se atotputernic și îmbătat de un succes momentan a perorat despre distrugerea partidului național. „Marele“ distrugător a fost însă prea curând scos din arena politică tocmai pentru motivul politicei sale fățarnice și amorale.

PRO DOMO

Preocuparea cardinală a dlui Goga a fost penegrirea fără scrupule, fără cea mai mică bază de adevăr, fără pretext a dlui Romul Boila. Intențiunea lui ascunsă cu puțină abilitate a fost să distrugă pe omul care stă în relațiuni familiare mai aproape cu dl Maniu, pentru a putea veni pe urmă și să întinde rețeaua de bănuieli asupra șefului partidului național, nebănuind până acuma nici măcar de adversarii lui. Am înțeles firește dela început aceasta manoperă puțin onorantă a castelanului dela Ciucea. Și dacă dl Romul Boila a reagat cu atâta îndârjire și punctuositate asupra acestori „acuzări“ motivul a fost, că vroia dela început, din rădăcini să stârpească planta mocirloasă a calomniilor.

Dl Romul Boila a declarat dela început adresându se direct dlui Goga, că este gata a să supună unei anchete, unui juriu de onoare, care să aibă o largă competență și să lucreze grabnic, pentruca să nu se aștepte procedura lungă și anevoiasă a Justiției. I-sa răspuns cu ironie, că vrea să fugă de răspunderea din fața Justiției. Deși gestiunea Consiliului Dirigent nu a putut fi tratată conform Constituției vechi românești, chiar conform constituției ungurești, decât în fața Parlamentului constituit, ca organ de judecată, totuși pentru a nu produce impresia, că vrea să scape cu ajutorul unei greșeli de formă a acuzatorilor, dl Romul Boila a ridicat mânușa aruncată și a intentat, cel puțin zece, procese la diferite Tribunale din Țară. (La Ilfov, la Sibiu și la Cluj.) Și acum ce sa întâmplat? Procesele din Cluj n-au ajuns la desbatere și au fost mereu amânate sub diferite pretexte. Ba, că nu se găsește autorul. (Dl Goga n-a primit răspunderea articolului), ba, că autorul

este deputat și trebuie să-i suspendă imunitatea, ba că nu este la dosar autorizație, ba, că a dispărut manuscrisul, ba, că a dispărut însuși ziarul („România“ din Cluj fițiica dlui Goga) s'a tot trăgănat cu judecarea proceselor până ce a venit decretul de amnestie și „acuzatorii“, acum acuzați de calomnie au fost amnestiați. Posedăm dovezi, că ministrul de Justiție de atunci poate nu fără știrea dlui Goga, a ordonat suspendarea proceselor. Procesele dela Tribunalul Sibiiu intentate pentru articolele apărute în foaia dlui Soricu au trebuit sistate fiindcă nu se găsea nici manuscrisul, nici autorul, nici numărul din ziar, toate au dispărut, iar dl Soricu a fost atât de „cuminte“ să nu ia răspunderea. Procesele dela Tribunalul de Ilfov, spre lauda Tribunalului „regățean“ fie zis, au fost debătute în timp relativ scurt. Dar se întâmplase, că nici aici n'au răspuns nici dl Eugen Goga, nici dl Octavian Goga, ci au pus în locul lor un „strohman“, un biet ziarist de profesie, care s'a grăbit să declare, că nu se identifică cu nici una din acuzele aduse împotriva dlui Boila, că nu este autorul și în acelaș timp a cerut dlui Boila să-l ierte pentru a nu fi condamnat. Dl Romul Boila a retras acuza față de acest domn ziarist, nevinovat de altfel, după care s'au pitulit adevărații vinovați, totuși Tribunalul l'a condamnat la 6 luni închisoare din motive de procedură. Și ce credeți, care a fost atitudinea dlor Eugen și Octavian Goga? În loc să ia ei răspunderea pentru articolele scrise în foaia lor, în loc să-l absolve ei pe fostul lor secretar de redacție, s'au grăbit să constate prin ziare, că dl Romul Boila simțindu-se vinovat și-a a retras acuza?! Au retăcut firește, că dl Boila și-a retras acuza față de ziaristul, căzut în capcană nevinovat, nu însă și față de dl Goga, respective față de adevăratul autor. Acest procedeu nedemn, nu pentru foști ministrii și deputați, ci pentru un birjar din mahalaua Bucureștilor, caracterizează pe deplin mentalitatea „marelui indrumător al tinerimii“.

Concomitent cu procesele de presă s'a ordonat din partea guvernului averescan ancheta, nu împotriva întreg Consiliului Dirigent, nici împotriva resoartelor unde de obicei se fac „afaceri“, ci numai împotriva resortului de Alimentare și Comunicație presidat de dl Romul Boila. Deși sa cerut anchetă

încă de pe timpul guvernării dlui Vaida împotriva dlor Bontescu și Osvadă, totuși pe acestia dl Goga, din motive, cari nu vreau să le înșir „i-a cruțat“ și a ordonat ancheta numai la un resort. Firește nu vreau să afirm prin cuvintele mele, că gestiunea dlor Bontescu sau Osvadă n-a fost corectă, vreau numai să subliniez aceasta mentalitate dublă, de purificator și mușamalizator în acelaș timp al dlui Goga, care se apropia cu ramura de măslin către prietini săi Bontescu și Osvadă, cari mai erau și directorii „Băncii Agrare“, paralel însă purta război de purificare împotriva dlui Romul Boila. Dl Bontescu n'a cerut și poate n'a fost mulțămît cu aceasta „favorizare“ și „agrațiere“, om corect cum îl cunosc, a fost poate revoltat de protejarea amicului său Goga și dacă a făcut o greșală, a fost, că n'a cerut singur ancheta. Sau poate nici asta n'a fost greșală, căci dl Bontescu cunoștea mai bine, ca mulți alții valoarea „morală“ a purificatorilor de soiul dlui Goga.

Cum s'a terminat ancheta împotriva resorturilor conduse de dl Romul Boila se știe. Nici o incorectitate, nici un abuz nu s'a semnalat. Și cu toatecă toți comisarii de alimentare primiseră certificate de bună purtare, nici dl Goga, nici dl Groza n'au avut curajul să vină în public cu recunoașterea adevărului. Dl Groza a recunoscut pe culoarele Camerei în fața dlui Maniu, că ancheta n'a putut stabili nici o incorectitate față de dl Boila, totuși i-a lipsit curajul să o recunoască și în fața lumii, înșelată și amăgită cu poveștile de calomnii murdare.

Ancheta a fost scump plătită din partea statului. Nu învidiăm funcționarii pentru diurna grasă ce au încassat, ei au lucrat doar pentru aceasta diurnă ziua și noaptea, împreună cu 24 de agenți secreți, cari au cutrierat Ardealul spre a găsi un singur om care să afirme, că a mituit fie pe dl Romul Boila, fie pe vre'un colaborator al său. Și dacă împotriva altor miniștrii se pot aduce acuze și cazuri concrete cu duiumul, este curios, cum nici un caz nu se poate aduce împotriva dlui Romul Boila, cum nici un om nu se găsește să-l poată acuza cu ceva-faptă incorectă, cum nici o singură dovadă, nici cea mai palidă, nu s'a putut procura.

Înțelegând dl Romul Boila, că dela clica dlui Goga înzădar așteaptă vr'o resemnare sau recunoaștere, căci „rehabili-

tare" n'a cerut nicicând, neavând nevoie de ea, a făcut ultimul pas spre a convinge și pe cei mai naivi și creduli oameni, că aci a fost vorbă de o campanie ticăloasă de calomniare și a cerut ancheta parlamentară. Dela parlamentul averescan, care nu se putea spune, că a fost ostil dlui Goga. Dar nici parlamentul n'a avut curajul să ordone ancheta; gogiștii, au înghițit aluziile ironice ale presei și au continuat să calomnieze pe sub ascuns și fără nici o răspundere.

Paralel cu aceasta campanie, pentru caracterizarea căreia, abea găsim adjective în dicționarul românesc, guvernul averescan și dl Goga s'au îngrijit să cheltuiască milioanele dela fondurile secrete, lăsate neatinse din partea dlui St. C. Pop, pentru scopuri de propagandă și alegere. S'au îngrijit să folosească și milioanele găsite în cassa Consiliului Dirigent și distribuite pentru scopuri culturale. Nici o muștrare de conștiință n'au avut deși acestea milioane au fost agonisite prin munca uriașă, priceperea și cruțarea desvoltată la Resortul de Alimentare dirigit de dl dr. Romuț Boila. Au știut să ridice milioane dela Resortul Internelor pentru alegerile parțiale. Insfârșit nu avem nici timp, nici loc să înșirăm panamalele averescanilor.

Constatăm însă cu intristare, că acest domn Goga, care a lucrat așa de fără scrupule, când a fost pus în situație de răspundere, astăzi este aplaudat în Cluj, ca îndrumător al tinerimii și propagator al ideii naționale.

URMĂRILE TRĂDĂRII DLUI GOGA

Cu alt prilej l'am numit pe Dl Goga „trădătorul intereselor Ardealului“. Dsa a făcut cum practică de obicei acuzații, care își asumă o crimă mai mare, numai pentru ca desvînându-se de ea să poată scăpa teafăr și de consecințele păcatelor mai mici. Eu n'am zis nici când, că dl Goga a fost trădător de patrie sau trădător de neam.

Dar susțin și sunt gata a dovedi, că dl Goga este trădătorul intereselor ardelenesti, principalul vinovat al demoralizării Ardealului și heroldul sistemului fanariot în Ardeal.

Cari au fost urmările rupturii executate de dl Goga ?

În primăvara anului 1920 după 70 ani pentru întâia oară se sparge solidaritatea Ardealului. Dacă în trecut o astfel de faptă ar fi fost un păcat de moarte, chiar după Unire ea a fost o mare și ireparabilă gresală politică. Deși în privința numerică Românii sunt în majoritate în Ardeal, în privința culturală și economică, străinii reprezentau și reprezintă și astăzi o concurență temută și o primejdie reală. Dată fiind aceasta situație, precum și împrejurarea că nici romanizarea, nici normalizarea administrației nu se săvârșise încă, menținerea cât mai intactă a solidarității românești din Ardeal, trebuia să fie o preocupare cardinală a tuturor oamenilor politici. Astăzi Ardelenii divizați în zece fracțiuni nu pot rezista cu aceeași putere nici manoperilor străine și nu pot colabora nici la romanizarea și normalizarea administrației.

Oamenii de treabă, oamenii pricepuți, Românii buni au fost dați deoparte și au fost înlocuiți prin renegați, fosti agenți de a lui Tisza cum sunt George Popa, Petru Mihali, Petru Meteș și alții.

Românii cari au suferit martirajul atitudinii naționaliste nu numai, că nici o decorație, nici o satisfacție n'au primit, ci au fost dați afară din slujbe și șicanați.

În acelaș timp foștii agenți ai guvernelor ungurești, renegații patentati, sateliții cutărui conte și baron, grație trădării dlui Goga astăzi se lăfăiesc în posturi înalte de prefecți și subprefecți, ba sunt „aleși“ deputați în parlamentul Român, vai, cum? Prin furt de urne, falsificare și teroare ne mai pomenită. Dacă nici faptele acestea nu sunt suficiente pentru a demoraliza o societate, aceea ar trebui să fie compusă din sfinți și apostoli.

„Infrățirea“ liberală din Cluj declară sentențios, că după unire nu mai aveam nevoie de solidaritate căci nu mai avem dușmani. Să că este o fericire dacă vom fi divizați în sute de tabere politice după concepțiile variate ale fiecăruia. Un principiu mai caraghios pentru educarea masselor nici că s'ar putea inventa.

Nicăiri în lume nu s'a pomenit să vină vre'un bărlat de stat sau îndrumător de neam și să declare, că poporul său nu

are nevoie de solidaritate și de armonie socială. Așa luxoși și pretențioși n'au au fost nici romanii, nici germanii, nici englezii, nici francezii, nici măcar un Mussolini nu vorlește așa. A fost însă deajuns să găsim o vină dureroasă dlui Goga, pentru ca amicii liberali să sară în ajutorul lui inventând marele și irepugnabilul principiu de stat: „Solidaritatea Românilor din Ardeal trebuie distrusă pentrucă este o mare fericire să intronăm desbinarea și luptele fraticide“. Bravos popor !

Și apoi „Infrățirea“ să face că nu găsește dușmani împotriva cărora s'ar îndrepta aceasta solidaritate. Iată li răspundem : *împotriva otrăvitorilor de suflete, împotriva panamiștilor, împotriva îmbogățitorilor de război, împotriva hoșilor de urne, împotriva tuturor mercenarilor politici.*

Nu vreau să zic, că în cazul dacă dl Goga nu-și implinea actul său „măreț“ de felonie politică, în Ardeal ar'fi fost un Canaan. Dar nici unificarea cu furca, nici panamalele cu împroprietărirea, nici anarchizarea administrației, nici furturile de urne, nimic din delicatesele politice ale sistemului fanariot nu se importa. Țara ar fi fost unificată, încet dar sigur, refăcută aproape sigur, și fericită probabil. Așa, cine spune că lucrurile merg bine, că în acești cinci ani s'a creiat ceva pozitiv, ceva mai mult decât a produs Consiliul Dirigent?!

Ce legi sau instituțiuni s'au unificat, câte școli sau mai zidit, cu cât s'a urcat leul, cu ce este viața mai ieftină, câte linii ferate sau zidit? Cum s'a întins câmpul de operație a gazului metan? Cum s'a regulat și cum s'a normalizat exportul? Peste tot care este opera pozitivă a liberalilor și Averscanilor, dar mai ales a dlui Goga, care se girează salvator al Ardealului și îndrumător al tinerimii?

Desființarea Consiliului Dirigent a fost o greșală fatală politică și un act administrativ de o completă imprudență. Asupra activității Consiliului Dirigent am vorbit în altă parte și am văzut opera infăptuită de el.

Dar să admitem de dragul discuției, că acest Consiliu Dirigent a fost un guvern tot atât de slab, ca și guvernele averescan și liberal, nici atunci nu trebuia desființat, ci dimpotrivă trebuia lăsat să-și continue opera începută de consolidare și unificare în orice caz trebuia lăsat să se useze com-

plet și astfel să se discrediteze în fața opiniei publice guvernarea „regionalistă” pentru a face loc apoi sistemelor bune de unificare și a politicei sănătoase regnicolare. Asta ar fi fost interesul nu numai al Statului dar chiar al partidelor din vechiul Regat. Partidul Național, cădea jertfă odiului public, dar sucomba cu sufletul împăcat și conștiința linistită, că a contribuit la refacerea și consolidarea țării. Pentru slăbiciunea guvernului Averescu și pentru ura, invidia și nepriceperea dlui Octavian Goga și a amici lor săi, Ardealul a fost împins în criză, țara a pierdut enorm, unificarea s'a compromis, refacerea și consolidarea s'a oprit dând loc unui conflict între vechiul Regat și provincii, care ia proporții tot mai amenințătoare. Dar pe dl Goga îl ardea să dea o „lovitură” lui Maniu, pe dl Groza, să fie ministru, pe dl Prie, să se răzbune asupra dlui Ghibu etc., etc. Firește că în fața acestor „mari și justificate” pretenziuni naționale au trebuit să dispară interesele „secundare” ale țării.

Dacă ne declarăm împotriva autonomiei suntem cu atât mai mult în contra sistemului de unificare a guvernelor averescane și liberale. Sub unificare guvernele acestea au înțales: scoaterea din vigoare în mod ilegal și incidental a legilor și ordonanțelor din Ardeal, amovarea, transferarea și degradarea funcționarilor Ardeleni, pentru că nu s'au înregimentat în partidele lor politice, în cele mai multe cazuri înlocuirea lor prin funcționari incapabili și nepregătiți, transplantarea în întregime a unor legi învechite și nepotrivite pentru stările de aci, introducerea politice, a corupției și a parazitismului în administrație, deci prostituarea funcționării, pentru a subjugă Ardealul politicește la fel cu vechiul Regat. Firește, că noi nu putem fi pretini ai unei „unificări” așa concepută. Pentru că noi sub unificare înțelegem înainte de toate cultivarea sentimentului național și patriotic, care nu imparte țara în pašalăcuri, deci o unificare sufletească înțelegem o legiferare în colaborare frățească, îndreptățirea egală a provinciilor noi cu vechiul Regat, legi noi și bune, un tratament dela egal la egal, o selecțiune nu după regiuni, ci după valoarea indivizilor, adecă o unificare în înțelesul adevărat al cuvântului și nu o octroiare în baza unei anexări, ce n'a existat niciodată.

Lupta fratricidă, pauperizarea Ardealului, haosul interminabil administrativ, desbinările confesionale, stagnarea romanizării Ardealului: iată rezultatele rupturei executate de dl Goga.

DL GOGA LA GUVERN

De sigur că și eu sunt de părere, că dacă ar fi vorbă să aleg într'un guvern unguresc sau bolșevic și între un guvern Goga, mai bine să avem în permanență, un guvern Goga-Averescu. Dar când imi este posibilitatea dată să aleg între guvernele liberale, țărăniste, democrate, naționaliste și averescane imi fac calculul conform capacității, cinstei, corectității respectivilor bărbați de stat. Nu l'am invidiat și nu-l voi invidia pe dl Goga pentru că a fost ministru și va fi ministru. Au fost ministrii și vor fi mult mai slabi decât cum a fost dl Goga. Totuși într'o scriere cum este cea de față trebuie să examinăm cu rigorozitate cum a corespuns dl Goga datorii sale de ministru. Faptul numai că cineva este mare general, mare poet, mare cântăreț la operă poate să-i aducă cinstea de a fi preamărit de un neam întreg, totuși nu ajunge să-l califice de bun cârmuitor de țară. Privită prin aceasta prizmă materială guvernarea dlui Goga, ea rătăcește undeva sub zero pe termometrul politic.

Intreb, ce a făcut dl Goga personal și e bine să accentuăm acest cuvânt, ce lege a redactat, ce operă de guvernare a creat, la ce operă de guvernare a colaborat, la ce administrație a contribuit? Și mai ales ce a făcut dl Goga pentru Ardeal, a cărui protector și îndrumător pretinde că este?

Doi ani de zile abea a vorbit de două ori în Cameră la chestiuni generale și numai la sfârșitul guvernării Averescane începu să desvoalte o activitate mai intenzivă, în lucrăturile de după culise, atunci când se dădea zor pentru salvarea averescanismului. Intr'un moment lucid sau dintr'o inspirație mefistofelică a oferit dlui Maniu formarea unui guvern de coaliție promițând sprijinul partidului său.

Aș fi dorit, ca acest capitol să fie lung și variat raportând despre activitatea laborioasă a dlui Goga. El trebuie să fie însă scurt și fără miez cum este opera de guvernare a Dlui Goga.

Alți oameni politici lasă în urma lor o activitate rodnică și febrilă, numele lor să leagă de câte o creație mare, trecerea lor pela ministere nu se rezumă numai în iscălirea de acte. Ce a făcut sub acest raport dl Goga în doi ani de guvernare? Numele lui Spiru Haret se aminteste și astăzi în legătură cu învățământul românesc. Take Ionescu a înjghebat Mica Antantă. Altul a redactat reforma agrară, altul a adus votul universal și când va veni istoriograful să cerceteze și să stabilească, că ce a adus dl Goga, va trebui să constate, că n'a făcut altceva, decât a intrigat, vecinic a intrigat. Totuși dl Goga înainte de a veni la putere și chiar imediat ce a ajuns ministru, a promis solemn la diferite prilejuri, că va purifica viața publică și va pune sub lacăt pe foștii membri ai Gonsiului Dirigent. În schimb Dsa a acoperit prin numele său și popularitatea de care se bucura toate afacerile veroase și inspăimântătoare ale guvernării averescane. Intr'o altă țară unde este un control riguros asupra activității ministeriale opinia publică îl scotea de mult din circulație, îl făcea imposibil, la noi el apare pe scenă după doi ani dela Resița, Giagoga, Hârtia și este salutat ca un mare îndrumător al tinerimii și stegarul cel mai reprezentativ al ideii naționale.

DL GOGA ÎN OPOZIȚIE

Este oarecum paradoxal să vorbim despre dl Goga în opoziție. Dacă aș crede că nu afirm ceva banal ași spune, că dl Goga e vecinic la guvern. Cine ar spune că sub guvernarea liberală dl Goga face opoziție? Fițiica sa din Cluj alimentată din fondurile secrete ale ministerului de externe, oamenii săi sprijiniți la alegeri din partea guvernului, părintele Dăianu scos la Alba-Iulia chiar cu furtul de urne, el însuși decorat, în fiecare zi aproape purtat în slavă de presă guvernamentală, cine ar spune că toate acestea sunt semne cari pot dovedi o opoziție a dlui Goga. Abea găsești om chiar în propriul lor partid, mai resfătat de Brătieni, ca tocmai acest leader „opozițional”. Și peste tot ce a făcut dl Goga în opoziție? Ce cuvinte a avut împotriva furturilor de urne? El poetul consacrat a neamului, vestitorul nedreptăților și ilegalităților ungurești, ce cuvinte

aspre a avut impotriva falsificării voinței naționale? Cu ce justifică marele indrumător și purificator păcatul original al constituantei liberale, acest scandal european și rușine națională? Ce lupte a dus dl Goga impotriva constituției liberale? Ce plânsoare a dat impotriva și în chestiunea crizei economice? Puse acestea întrebări, se evidențiază ușor de ce tagmă opoziționistă se ține dl Goga, guvernamentalul camuflat al politicei românești.

Unui singur partid îi face opoziție dl Goga: Partidului Național. Numai cât și partidul național este în opoziție. Deci dl Goga este opoziția opoziției. Un non senz în viața politică a oricărui stat. Cel doare pe dl Goga acest non senz. Orbit de patimi și ros de individie dl Goga slujește o singură țintă: nimicirea frunțașilor Ardeleni care îi pot fi rivali.

Compromis în guvernarea lui, căzut la alegeri partidul dlui Goga a fost desființat. Dacă peste tot putem vorbi de un partid politic al poporului în Ardeal. Am amintit în alt loc, dar este în deobște cunoscut, că la alegerile generale nici un gogist, nici măcar din întâmplare sau prin furt de urne nu a fost ales. Să știe că dl Groza a fost ales quasi pe lista liberală, ne având contra candidat din partea guvernului. Firește la aceia alegere s'au uzat de mijloacele prea bine cunoscute. În aceasta situație penibilă: om politic fără partid, fără ziar, fără aderenți, fără slujbă, fără mandat dl Goga s'a retras în castelul dela Ciucea.

Trebuie să încreștăm aci o mică intrigă a dlui Goga. Pentru a împiedeca realizarea dorinței unanime a Ardelenilor și pentru a distruge armonia dintre dl Iorga și partidului național, a propus președinția celui dintâiu la „Astra“. Tot acel Goga, care pe timpul Ungurilor părăsise „Lupta“, pentru că nu putea să și plăseze acolo atacurile veninoase impotriva dlui Iorga și tot acel Goga, care în anul 1920 demisionează din guvernul Vaida tocmai pe motivul, că dl Iorga a fost ales președinte al Constituantei.

A lăsat apoi să treacă câtăva vreme peste trecutul foarte puțin glorios pentru că lumea să uită năcăzurile cauzate de guvernarea averescană și decepția sa față de guvernul dlui Goga Intrigant abil cum este dl Goga a știut că nici cu aderenții lui de până acuma, cu nimeni în lume care îi cunoșteau

isprăvile, nu putea face politică. A simțit imposibilitatea de a se preta la orice joc politic în situația dată de atunci. Totuși bine știind, că în politică ca și pe scena teatrală primadonele au nevoie de reclamă, căci artista care nu mai figurează e ca și moartă, a hotărât scoaterea unei reviste. O revistă mai mult cu caracter de biurou litografic, un fel de Korespondentz sau Wolf-biurou al gogismului, revistă tipărită pe seama redacțiilor.

Dl Goga a continuat în revista sa opera de ponegrire, de intrigi, de clevetire împotriva partidului național, pe care n'a întrelăsat'o nici pentru un moment în fumul și mirosul neplăcut al atmosferei cafenelelor. Nesprijinit de nimeni, disprețuit și urât dl Goga era pe punctul să emigreze din țară sau să se călugărească undeva la o mănăstire politică.

Atunci însă s'a întâmplat, că au izbucnit mișcările studentești și fasciste. Pierzând orice legătură cu trecutul și prezentul dl Goga a făcut un calcul abil și s'a aruncat în brațele generației viitoare. Acei cari nu-l cunoșteau, care nu-i cunoșteau faptele și procedurile sale, cari însă puteau fi încântați de stilul său pretențios, de frazeologia sa bon bastică îi mai puteau da oareși careva speranțe de salvare și de primire. Și iată-l pe dl Goga dintr'odată inverșunat antisemit și doctrinar al fascismului. Nu-i aici locul și nici n'am de gând să vorbesc despre mișcarea antisemită. Imi rezerv dreptul a arăta adevăratele motive pentru cari a izbucnit și s'a dezvoltat aceasta mișcare. Știu și afirm însă că în ceace privește pe dl Goga aceasta mișcare nu-i servește pentru altceva decât de un pedestal de înălțare de-o puncte pentru revenirea sa în viața politică, de unde a fost izgonit. Știu și acea că nici studenții, nici fascistii, nici domnii dela acțiunea românească și dela alte acțiuni creștine n'au de gând să-l servească pe dl Goga și ei se vor mira mai mult dacă prin atitudinea lor se va întâmpla nu ceace vor, ci acea ce este firesc să se întâmple.

Avem un exemplu clasic în istorie. După sfârșirea domniei de teroare a Iacobinilor, după decapitarea triumviratului Robespierrien, în capitala Franței au apărut dintr'odată muscadinii. „jeunesse dorée“, cari au tras la răspundere pe toți profeții mincinoși ai revoluției Franceze. Și atunci să întâmplase că unul dintre cei mai scârboși iacobini, Fréron, simțind schimba-

rea vremii, dintr'un imbold josnic al cameleonilor politici, s'a aruncat în brațele acestor muscadini ai teroarei nouă, numită teroare albă, un fel de fascism. Dar tinerimea de aur, tinerii francezi, nu au făcut ca epigonii lor români, nu l-a îmbrățișat pe Fréron, revista lui a fost arsă, el însuși bătut cu pietri. Pentru că tinerimea franceză a fost de părere, că dacă dreptatea este în mars, ea nu are nevoie de ajutorul lui Fréron, care prin trecutul său și prin morală sa compromite ideia dreptății. Ce frumos și ce educator ar fi fost dacă tinerimea română făcea la fel cu tinerimea franceză și răspundea la fel dlui Goga, că este adevărat ce zici: Ideia națională este în mars, tu însă, cavaler al Resiței, al Giagogei al Hârtiei hermesul fanarioților în Ardeal, protectorul mangriștilor, fost ortac nedespărțit și debitor alui Aristid Blanck, tu rămâi la o parte în castelul tău dela Ciucea, ideia națională va învinge și fără concursul tău, tu ai compromite numai aceasta idee și curentul de purificare morală.

Rolul de întreținut al liberalilor, de guvernamental cam-cufat, de opoziționist de contrabandă nu-i dă dreptul dlui Goga să se erijeze de conducător și îndrumător al tinerimei. Conducătorii tinerimii sunt oameni integri și fără de păcate, viața lor însăși trebuie să fie carte deschisă, pildă de urmat, nu exemplu de combătut, ei trebuie să fie apostoli și nu mercenari politici, ei trebuie să pornească marile curente și prin focul idealismului lor să încălzească sufletul tinerimei, ei trebuie să se jerească, nu să se precupețească. În acest înțeles pot fi conducătorii și îndrumătorii tinerimei dnii Moța și Zelea Codranu, cari colindă inchisorile Țării și își sacrifică tinerețile lor în lupta pentru o idee, care chiar greșită de-ar fi, totuși nu scoboară nobleța gestului lor, dar nu poate fi dl Octavian Goga, care nimic nu jertfește, ci numai va câștiga din aceasta „afacere“, care a fost naționalist, intervenționist, tachist, blankist, iarăși naționalist, averescan, antisemit, fascist, maghiaro-fob și mahiario-fil, bolșevic și reacționar, iar astăzi cochetează cu liberalii.

Nu, Doamnelor și Domnilor dela diferitele acțiuni creștine și românești, acest om nu poate fi îndrumător al tinerimei.

DL GOGA, „ANUMITA PRESĂ“ ȘI MINORITĂȚILE ETNICE

Il avem așadar pe dl Goga „mare fascist“, „antisemit doctrinar“, „beliduce al tinerimii“, „reprezentantul tipic al șovinizmului românesc“ și câte toate. De obicei omul nu se îndoiește de sinceritatea sentimentelor politice a nimănui într'un stat modern, între împrejurări normale, spre pildă în Anglia. Dar la noi foarte mulți sunt cari schimbă convingerile lor deodată cu anotimpurile și cari una gândesc și alta fac, una vreau și pentru altceva se luptă. Un savant zicea undeva, că cel mai frumos lucru e pentru un bărbat, ca faptele sale să fie în armonie deplină cu convingerile sale. Dacă aceasta este adevărat, atunci cel mai urât lucru e, ca un bărbat să lucreze împotriva convingerilor sale, sau să nu aibă convingeri de loc. Nu voi suspecta firește convingerile dlui Cuza, care a fost antisemit în toată viața lui, prin urmare nu e mirare, că acum se găsește în fruntea mișcării. Dar ierte-mi-se dacă voi avea una mie de observări împotriva antisemitului, fascistului și șovinistului novițian, care este dl Octavian Goga.

Am arătat în alt loc pentru ce motive avea nevoie dl Goga de îmbrășosarea mișcării antisemite. Este însă foarte curioasă atitudinea sa față de „anumita presă“. De aproape douăzeci de ani de când dl Goga incurcă ițele în politică „anumita presă“ a păstrat față de el până în timpurile mai noi simpatii și considerații deosebite. Nimeni n'a fost mai alintat, mai reclamat decât tocmai dl Goga. Și nici dl Goga nu avea nimic cu redactorii dela anumita presă. Dnii Fagure, Rosental, Mille, Graur, etc., etc., cu toții erau publiciști eminenti și prietini dragi, erau Români entuziaști, cari se găseau într'o tabără cu dl Goga. Ei au devenit „anumiți“, „străini“, „ortodoxi“, „jidani“ exact din momentul din care s'au despărțit drumurile lor politice de ale dlui Goga. Decând în coloanele acestor ziare dl Goga nu era prezentat decât de fapt cum este : un aventurier politic. Ale cui interviuri, portrete, articole apăreau în „Adevărul“ și „Dimineața“ dacă nu ale dlui Goga? Cine era prietin cu Blanc Aristid la Nizza dacă nu tocmai dl Octavian Goga, cine a dedicat câteva șire de afecțiune și dragoste împreună cu portretul său

dlui Aristid dacă nu marele antisemit și fascist dela Ciucea? Dar să ne oprim nițel la cazul „Adevărul“-ui. Dela un timp incoace, dacă nu mă înșel, de astă-vară „Adevărul“, din ce motive nu știu, dar nu impoartă, împinge carul averescanismului. De atunci dl Rosenthal este cruțat, de atunci toată furia lui Jupiter tonans, a fascistului dela Ciucea se descarcă numai asupra dlui Fagure și pe cei dela „Lupta“, cărora nu li-e teamă de „bardul național“. Nu trebuie aci o minte ageră pentru ca să constați: „anumita presă“ a fost bună și ineseptionabilă pânăce nu s'a atins de zeitățile gogismului și de însași zeitatea supremă, a devenit însă îndată „înstrăinată“ și „jidovită“ îndatăce a rōstit vr'un cuvânt împotriva atitudinii suspecte și amonale a dlui Goga.

Cazul Paukerow merită o relevare specială. Dl Leonard Paukerow, în urma inzistentelor solicitări ale dlui Goga, a ctreerat cu acesta și cu dl Averescu tot Ardealul, pe timpul alegerilor generale din anul 1920. Dl Paukerow a fost în tovărășia dlui Goga în tot timpul acesta, ba mai mult a dormit în acelaș vagon special. Pe atunci dl Goga a fost perfect mulțămit cu dl Paukerow. Atât de mulțămit, că dl Paukerow a fost incredințat cu diriguirea organului gogist din Cluj „Gazeta Ardealului“ („România“). Pe atunci dl Paukerow a fost „băiat de treabă“, „drăguț“ și „român verde ca stejarul“, cel puțin ca dl Goga. Era doar leibjurnalistul „fascistului“ de astăzi. Astăzi dl Paukerow este „mișel, jidan, înstrăinat, bolșevic și câte toate“. Și toate acestea fiindcă dl Paukerow nu se mai numără printre credincioșii castelanului dela Ciucea.

Și apoi e nostimă atitudinea dlui Goga față de minoritățile etnice. Hotărârile dela Alba-Iulia nu sunt bune, ba sunt false, când este vorbă de autonomia provizorie ardeleană sau de puterile date Consiliului Dirigent, îndatăce însă este vorbă de minoritățile etnice, de drepturile rezervate lor, în baza principiilor wilsoniane, dl Goga se referă la acelea hotărâri, ca la cuvintele din Talmud, cari sunt inapelabile. La Cluj când se găsește în fața studențimei, sau în cabinetul de lucru a dlui Bornemisa, sau în antișambra dlui Pădeanu, dl Goga este mare șovinist și mare fascist. La Ciucea el se preface deodată în democrat, luptător al umanității, aderent al Clartè-ului. Acolo în-

tre pastetă și între friptură de gâscă dl Goga incheie pactul cu Ugron, cu Gyárfás, cu Bernády și vorbește despre marele om de stat care a fost Tisza și cochetează cu iredenta maghiară. Cineva îi pune întrebarea: Escelență cu studenții ce facem dacă veniți la guvern? Marele bărbat de stat răspunde calm și cinic: pe aceia îi desarmez eu! Minoritățile etnice sunt îmbrățoșate de gogiști și averescani. În Bănat șvabii, în Basarabia rușii, saltă de bucurie: sosește ziua dreptății, vine solul lui Árpád, alui Siegfried, alui Petru cel Mare și ne eliberează. Vai de toți mișei de-alde Vaida, Maniu, Ciceo Pop, Goldiș, Brătianu, Anghelescu, Jorga cari au lucrat împotriva minorităților etnice. Vine la guvern Escelența Sa dela Ciucea și ne face dreptate. Dsa știe cum trebuie cârmuită Țara, știe ce ne doare pe noi, are grijă de cei săraci și prizoniți.

Nu voi inzista mult să dovedesc ce mare pagubă rezultă pentru statul român din urma acelor metoade când partidele încep să liciteze asupra bunurilor naționale pentru a obține aplauzele minorităților. E lucru aproape firesc și înțeles de oricine, ce politică greșită este dacă partidele noastre politice înarmează minoritățile și le amestecă în lupta dintre partide. Cine cunoaște alfabetul politic știe ce mare greșeală este aceasta. Dacă dl Goga n'o știe astă, e foarte dureros, dar ar fi și mai dureros, dacă o știe și o face intenționat să slăbească, prin astfel de apucături nedemne și potrivnice intereselor noastre naționale, adversarii săi politici.

Și acuma întreb pe dnii dela acțiunile românești și creștine, cari l'au aplaudat pe dl Goga: pe care dintre cei doi l'au aplaudat? pe dl Goga fascistul, șovinistul, antisemitul sau pe dl Goga radicalul, democratul, umanistul? Pe ingerul păzitor alui Paukerow sau pe dușmanul neprihănit al evreilor? Clain șpunea: e mare lucru să fi născut Român. Voi adăoga cu modestie: E și mai mare lucru dacă în cineva se ascund doi români, unul șovinist, altul liberal sau democrat. Ne spune doar vechiul dicton: Unde-i unul nu-i putere, unde-s doi puterea crește...

UN CUVÂNT DE ÎNCHEIERE

Cei, cari vor ceti aceasta broșură, se vor întreba îndată ce va răspunde dl Goga, ce va răspunde „Țara Noastră“?

Dl Goga poate, că nu va răspunde de loc. Și va da aspră poruncă „redacției“ dela „Țara Noastră“ să nu răspundă nici ea. Poate, că va zice: trebuie ignorat ticălosul acela, care a îndrăsnit să se atingă de persoana mea sacrosantă, eu sunt cu mult mai sus decât să me incomodeze micile înțepături de ale cutărui sau cutărui necunoscut.

Sau va răspunde nu personal, ci prin argații lui, că sunt nebun, mișel, hoț, stupid, cum este obiceiul lui să răspundă.

Am însă mângâierea, că nu voi primi la nici un caz un răspuns obiectiv, pentrucă un astfel de răspuns l'ar desminți pe acel Goga, de care vorbesc in broșura mea.

Sunt sigur, că dl Goga nu va putea veni să răspundă:

Nu este adevărat, că n'am organizat satele din Ardeal pe timpul Ungurilor și că am scris articole împotriva lui Iorga.

Nu este adevărat, că in timpul războiului n'am fost pe front, că n'am organizat Crucea Roșie, că n'am fost in Siberia, că am fost la berăria Imperial.

Nu este adevărat, că pe timpul declarării Unirii am fost la Nizza.

Nu este adevărat, că nu am lucrat, ca șeful Resortului de propagandă, am scris cutare sau cutare broșură, am ținut cutare sau cutare adunare, am făcut cutare sau cutare lucru.

Nu este adevărat, că n'am lucrat nimic ca ministru, am redactat personal cutare sau cutare lege.

Nu este adevărat, că nu fac opoziție guvernului liberal.

Nu este adevărat, că am pertractat și am încheiat pact secret cu Ungurii la Ciucea.

Nu este adevărat, că am cutrierat Ardealul în vagon special cu Paukerow.

Așa un răspuns dl Goga nu va da, nu va putea da.

Și aceasta este pentru mine o mare mângâiere.

* * *

Și astfel dl Goga, nestânjenit de nimeni, ba purtat în slavă, de mulți oameni distinși ai societății și de tinerimea setoasă după ideal și dreptate va continua scamatoria sa politică, va continua intrigile, opera sa distructivă, va reveni din nou pe arena politică mai popular și mai pretențios, de cum era și va împiedeca opera de refacere a Țării și de renaștere națională.

Dar atunci ce rost are aceasta broșură? Mărturisesc sincer și fără să repet cele, ce am spus în precuvântarea ei, nu urmăresc altceva, decât să produc un document istoric, pentru a stabili într'un viitor apropiat răspunderile unor oameni și a unor curente, cari prin sprijinirea dlui Goga, volens-nolens lucrează pentru scopuri diametrial opuse intereselor naționale.

Îi răspund cu vechiul dicton latinesc: „*Volenti non fit injuria!*”.

Tipografia Cartea Românească S. A., Diciosânmartin — 1924.
